

JOKO ARDURATSURAKO JARDUNBIDE EGOKIAK

Joko-Aretoetako langileak

Euskadi, auzolana

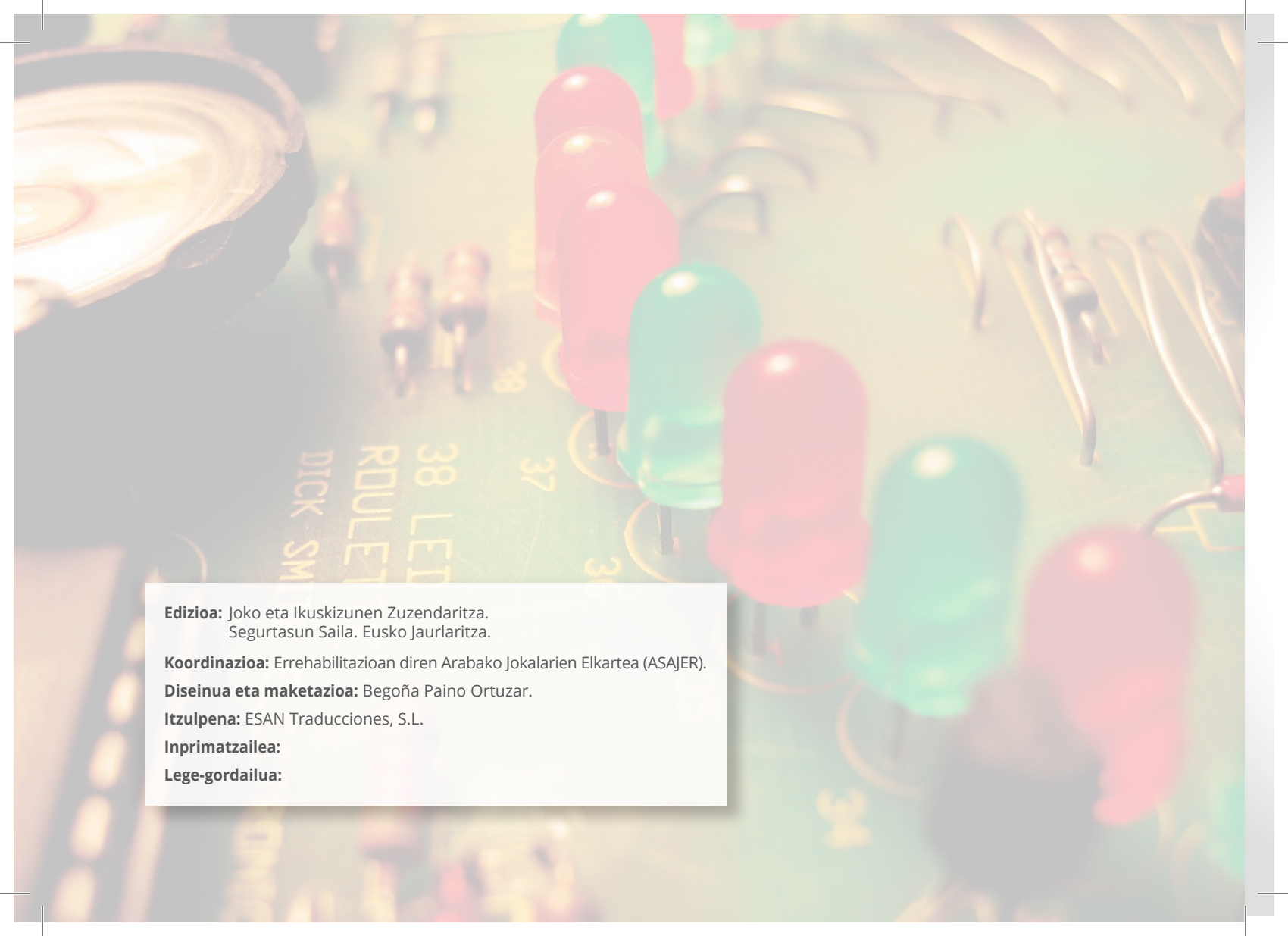
EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

SEGURTASUN GAIAK

DEPARTAMENTO DE SEGURIDAD

Edizioa: Joko eta Ikuskizunen Zuzendaritza.
Segurtasun Saila. Eusko Jaurlaritza.

Koordinazioa: Errehabilitazioan diren Arabako Jokalarien Elkartea (ASAJER).

Diseinua eta maketazioa: Begoña Paino Ortuzar.

Itzulpena: ESAN Traducciones, S.L.

Inprimatzailea:

Lege-gordailua:

Joko Arduratsurako Jardunbide Egokiak
Joko-Aretoetako langileak

Jokalariaren profila 25 urtetik 34 urtera bitarteko gizon bat da, edo adinez nagusiagoa, 55etik 64ra bitartekoa, ezkongabea, lana duena eta banaka jolasten duena. Hasteko adina 19 urte da, eta joko-makinekin hasten da. Hori ere bada beren arazoan jatorria.

Euskal Autonomia Erkidegoan jokoaren erregelamendu orokorra onesten duen uztailaren 27ko 120/2016 Dekretuaren arabera, aurreikusitako ekintzetako bat da **joko arduratsuaren sustapena**; ordena publikoaren babesa bermatzeko, iruzurraren aurka borrokatzeko, mendekotasunezko jokabideak saihesteko zein adingabeen eta jokoetan parte hartzen dutenen eskubideak babesteko.

Joko arduratsuak, besteak beste, **honako printzipio hauek** izango ditu oinarri:

- Jokoa **aisia-modu** bat da.
- Jokoa **gizarte-jarduera** bat da.
- Jokoak **mendekotasuna sorraz dezake**.
- Jokoa **ez da bizimodua ateratzeko bitarteko** bat.
- Sozietatearen** gizarte-erantzukizuna.

SOZIEATEAREN GIZARTE-ERANTZUKIZUN kontzeptua horrela definitzen da: oinarri etikoetan eta langileekiko, jokalariekiko, gizartearekiko eta ingurumenarekiko begirunean oinarritutako enpresa jarduera ireki eta gardenen multzoa.

Zorizko jokoetan irabaztea edo galtzea ez da jokalariaren trebetasunaren araberakoa soilik, zoriak edo zorteak esku hartzen du eta.

Diruak garrantzia handia du joko horietan; izan ere, jokalariai zenbateko ekonomiko edo ondasun jakin bat arriskuan jartzen du apustu baten bidez. Eta hori emaitza asmatzearen mende egoten da normalean: makina txanponjaleak, bingoa, kasinoa, loteriak, Once, pokerra, kirol-apustuak...

Zorizko zenbait jokotan jokolariaren trebetasunak eragina izan dezake jokoaren garapenean, adibidez, karta-jokoetan.

JOKO-MODALITATEAK

AURREZ AURREKO JOKOA

Aurrez aurreko jokoaz ari gara pertsona joaten denean joko-establezimendu batera: tabernak, joko-aretoak, apustu-aretoak, bingoa, kasinoa...

LINEAKO JOKOA

Joko mota hori Internet bidez egiten da. Oro har, jokalaria joko-atari batean sartzen da. Modalitate hori oso azkar hedatu da azken urteetan.

Modalitate erakargarriagoztat hartzen da, haren ezaugarriak direla eta, mendekotasuna erraztu dezakeena. Hauexek dira ezaugarri horietako batzuk:

- Eskuragarritasuna.
- Anonimatua.
- Arriskuaren hautematea txikitzen du.
- Jokoaren bidez arazoetatik eta kezketatik ihes egiteko aukera handitzen du.
- Ingurunetik deskonektatzeko erraztasun handiagoa.
- Apustuaren eta emaitzaren arteko azkartasuna.
- Interakzioa.
- Simulazioa. Lineako jokoen web-orri gehienek eskaintzen dituzten “demoak”, zeinetan benetako diruarekin apusturik egiten ez den.

JOKOAREKIKO MENDEKOTASUNA EDO LUDOPATIA

Osasunaren Mundu Erakundearen (OME) arabera, adikzioa gaixotasun fisikoa eta psikoemozionala da, substantzia, jarduera edo harreman batenganako mendekotasuna edo beharra sortzen duena.

Zeinu eta sintomen multzoan faktore biologikoak, genetikoak, psikologikoak eta sozialak daude. Zorigaiztoko gaixotasun progresiboa da, kontrolik ezako gertakizunez, pentsamenduaren distortsioz beterikoa. Gainera, gaixoez ez dute onartzen gaixo daudela.

Jokoarekiko mendekotasuna duten pertsonak ez dute beren joko-jokabidea kontrolatzen: denbora eta diru asko erabiltzen dute jolasteko, zailtasunak dituzte jolasten gelditzeko; jolasteari behin betiko uzteko saiakerak egin arren, ez dute lortzen; ondorio negatiboak gorabehera, jolasten jarraitzen dute, eta, ondorioz, beren ongizate psikosoziala eta beren familiarena jartzen dute arriskuan, bai eta beren lana, gizarte-harremanak, eta ekonomia ere.

“Adikzioek pertsona harrapatzen dute, aske izatea galarazten diote eta arazoak sortzen dizkiote bere inguruarekin.”

Jokalarien profil zehatz bat definitzea zaila da. Halere, ondoko hau da sailkapenik erabiliena. Horretan, jokalarien arteko aldeak jolasteko motibazioek eta kontrol-gaitasunak ezarriko dituzte.

JOKALARI SOZIALA

ERABILERA ARDURATSUA

Entrenitzeko edo asetzeko jokatzeko du. Bere jokabidea kontrolatzen du. Gizarteak onartutako jokoetara jokatzeko du.

ARAZODUN JOKALARIA

ABUSUA

Egunero edo maiztasun handiz jokatzeko du. Diru-gastuak arazoak sortzen dizkio batzuetan. Zenbaitetan ez du jokatzeko nahia kontrolatzen.

JOKALARI PATOLOGIKOA

ADIKZIOA

Mendekotasun emozionala eta joko-jokabidearen kontrolaren galera. Denbora eta diru gehiegi erabiltzen du jokoan, pentsamendu obsesiboak ditu, galdutako dirua berreskuratzeko beharra sentitzen du, optimismo irrazionala du...

JOKALARI PROFESIONALA

LANBIDEA

Jokotik bizi da. Trebetasuneko jokoetan parte hartzen du. Ez die uzten emozioei bere burua menderatzen.

IRABAZI-FASEA

diote, eta diru gehiago irabaz dezakeela sinesten du. Fase horrek zenbait hil edo urte iraun dezake.

Aurreko irabazi-fasean jokalariai duen optimismoa dela medio, sari handiagoak lortzeko, gero eta gehiago arriskatzen da. Eta, zenbat eta gehiago apustu egin, orduan eta diru gehiago galtzen du. Pertsona ohiko jokalaria bihurtu denean, jokalaria patologikoa bihurtzea ahalbidetuko duen faktorerik garrantzitsuena izango da maileguak eskuratu ahal izatea. «Ehiza» izeneko fenomenoak gertatzen da. Fenomeno horrek esan nahi du jokalariai gero eta gehiago jolasten duela zorraz ordaintzeko, baina gero eta gehiago galtzen duenez, orduan eta handiagoak dira zorraz.

Orain ez du irabazteko jokatzeko, galdutakoa berreskuratzeko baizik. Maileguak, jokoan gastatutako soldata, lapurreta edo iruzur txikiak, familia zein lan-harreman hondatuak... Horiek dira sortzen diren ondorioetako batzuk, eta, dirurik lortzen ez dutenez eta azkenean lortutakoa galduko dutenez, arazoak txarrera egingo du. Jokalariak, orduan, arazo bat duela jakin eta haren familiari, lagunei eta abarri aitortu behar die. Eta jokatzeari utziko diola erabaki eta promes egiten du. Horrek denbora gutxi iraungo du, eta, laster, dirua berreskuratu bezain pronto jokatuko du berriz.

ETSIPEN-FASEA

Fase honetan jokoak intentsitate handia du jokalariairengan, eta jokalaria jolasteko baino ez da bizi. Ez da familia, lagunez eta lanaz arduratzen. Horrek arrisku handiak dakartza: arazo finantzario eta legal handiagoetan nahastea. Puntu horretan, jokalaria patologiko gehienek lana galdu dute jadanik. Urduritasuna eta suminkortasuna handitzen zaie, lo egiteko arazoak dituzte, gutxi jaten dute eta bizitza ez zaie atsegina

egiten. Nekatuta sentitzen dira psikologikoki eta fisiologikoki; laburbilduz, etsita. Horrek guztiarikara-egoera eragiten dio jokalaria, honako hauengatik: zor handiengatik, dirua azkar berreskuratu nahi izateagatik, bere familiaren eta lagunaren besterentzeagatik (banaketa edo dibortzioengatik ere bai), izen txarra hartzeagatik eta lehen faseko irabaziegunetara itzultzeko nostalgiarengatik. Puntu horretan aukera gutxi antzematen ditu: bere buruaz beste egitea, kartzela, ihes egitea edo laguntza eskatzea.

Lesieurek eta Rosenthalek (1991) laugarren fase bat gehitu zuten:

ITXAROPENIK EZAKO EDO ABANDONUKO FASEA

Fase honetan jokalariek onartzen dute ezingo diotela jokatzeari inoiz utzi. Jokatzeko jarraituz gero irabaziko ez dutela jakinda ere; **jokatu beharra dute**, neke-neke eginda egon arte jokatzeko dute. Une horietan negatiboa da iragarpena, beren **joko-jokabide konpultsiboari gehitzen baitzaio konpontzeko ezer egiteak ez duela ezertarako balio ustea.**

- **Galdutakoa dirua berreskuratzeko:** galtzen duenean, jokatzeko jarraitu behar du galdutakoa berreskuratzeko.
- **Gezurrak:** Familiari, lagunei edo lankideei gezurrak esaten dizkie bere joko-jokabidea ezkutatzeko.
- **Kontrolaren galera:** Zailtasunak ditu joko-jokabidea kontrolatzeko.
- **Legez kanpoko ekintzak:** zenbait alditan jokabide kriminala izan dezake jolasteko dirua lortzeko edo galdu duena berreskuratzeko.
- **Harreman garrantzitsuak arriskatzea:** jokatzeko jarraitzen du jakinda ere bikotekidearekin harremana, lana edo bere bizitzan garrantzitsuak den beste edozer gauza galduko duela.
- **Besteen baliabideak:** familiarengana, lagunengana edo hirugarren pertsonengana jotzen du dirua utz diezaioten, jokatzeko galdu duelako edo berriz jokatu nahi duelako.

- **Gizartearen esparrua:** Lagunak galtzea, aisialdi-jarduerak txikitzea.
- **Legareen esparrua:** Lapurretak, iruzurrak edo beste jokabide kriminal batzuk.
- **Esparru ekonomikoa:** Zorrak.
- **Beste adikzio batzuk:** Pertsona batzuek, gainera, tabako, alkohol eta beste substantzia batzuk kontsumitzen dituzte (kokaina, marihuana, haxisa...).

Joko arduratsua **aisialdi eta entretenimendu-jarduera** da eta ez ditu inoiz oztopatzen betebeharrak sozialak, profesionalak edo familiakoak.

Jokalaria arduratsua da **jokalaria sozial** deritzona. Haren joko-jokabideak honako ezaugarri hauek ditu:

- **Noizean behin** jolasten du.
- **Dibertitzeko eta entretenitzeko edo gizarte-harreman gisa** jolasten du. **Ez, berriz, dirua irabazteko.**

- Badaki zortea izanez gero irabaziko duela, baina galdu egin daitekeela ere badaki. **Erabakiak hartzeko gertakarietan oinarritzen da**, eta apustu egin nahi duen diruaren eta horretarako denboraren kontrola mantentzen du. **Ez du haren joko-jokabidearen kontrola galtzen.**
- **Joko-esperientzia atsegina eta dibertigarria da.**
- **Jokoak sortutako gatazkarik ez du, ez familian, ez lanean, ezta arlo ekonomikoan ere.**

JOKO ARDURATSUAREN SUSTAPENA

Jokoaren enpresa-operadoreek joko arduratsua sustatzeak honako eremu hauetan kokatzea esan nahi du:

- **Informazioa:** Zorizko jokoei eta beren arriskuei buruzko informazioa izatea, bai eta joko

arduratsuari buruz ere. Informazio hori ematea jokalariei.

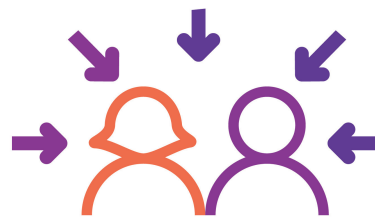
- **Sentsibilizazioa:** Langileek sentsibilizazio-lanak egitea jokoarekiko adikzioa nahasmendu bat dela adierazteko, ez baita bizio bat. Pertsona kaltetuek kontrola galdu dute beren joko-jokabidearen gain.
- **Prebentzioa:** Kolektibo kalteberen inguruan hartu beharreko neurriak (adingabeak, gazteak, pertsona nagusiak, mendeko pertsonak...).
- **Arriskuak identifikatzea:** Joko-jokabidearen arriskuak ezagutzea, horiek identifikatzeko gai izateko. Horretarako tresna bat emango zaie langileei, helburu horrekin lagun dezaten.
- **Jardunbide egokiak:** Enpresek eta beren langileek joko arduratsua sustatzeko hartu beharreko neurriak.

JARDUNBIDE EGOKIAK JOKO-ENPRESEK ETA BEREN LANGILEEK JOKO ARDURATSUA SUSTATU DEZATEN

- Joko-eskaintza aisia-modu bat da, gizarte-jarduera bat, ez, berriz, irabazi ekonomikoak lortu ahal izateko bizimodua.
- Joko arduratsua zer den eta laguntza non eska daitekeen adierazten dituzten liburuxkak ematea.
- Jokalariei mailegurik ez ematea, ezta beste edozein motatako krediturik edo finantza-laguntzarik ere.
- Joko-lokaletan edo jokoaren inguruko web orrietan eskaintzen diren jokoaren inguruko informazioa ematea, baita jokoan gehiegi aritzeak eragin ditzakeen kalteei buruz ere.
- Bezeroei sustapen-mailanga ez jasotzeko eskubidea gauzatzen laguntzea.

- Publizitatea eta sustapena modu arduratsuan egiten direla bermatzea: araudia betetzen duela, ez dela engainagarria edo faltsua, eta adingabeei, pertsona kalteberei edo babesgabeko kolektiboek zuzenduta ez egotea.
- Langileei prestakuntza-ikastaroak ematea, joko arduratsuaren sustapenarekin lotutakoak.
- Jokoak egiten diren eta joko-makinak jarrita dauden leku guztietan, agerian egon beharko da, jendeak ikusteko moduan, joko arduratsuari buruzko informazioa, Jokoaren Agintaritza Arautzaileak banatutako testuan ezarritako moduan eta formatuan. Betebehar bera izango dute joko-lekuek eta -webguneek.
- Joko-lokaletan erabiltzaileen eskura dauden informazio-orrietan informatuko da adin txikikoek debekatuta dutela jokoan parte hartzea.
- Honako hauek debekatuta izango dute lokaletara sartzea:
 - Adingabeek joko-kasinoen, bingo-aretoen, joko-aretoen eta apustu-lokalen kasuan.
 - Mozkortuta zantzurik duten edo substantzia psikotropikoen eraginpean dauden pertsonak, baita ordena, lasaitasuna eta jokoaren garapena aztoratzen jarraitzen oldarkorra edo bortitza dutenak ere.
 - Jokora sartzeko interdikzio-erregistroan dauden pertsonak, onartzeko kontrol sistemak aplikatu behar diren joko-lokaletan.

Joko-Aretoetako

♦ ♠ ♥ ♣ langileak ♦ ♠ ♥ ♣

Joko-Aretoak

“B” motako sariak dituzten jolasteko makinak ustiatzeko espazioak dira, “BG” motako makinak salbuetsita.

Apustu-lokal gisa gaitutako joko-aretoetan apustuak egiteko eremu bat instalatu ahal izango da, eta haren azalera 35 m izango da gutxienez.

“BS+” jolasteko makinak dituzten joko-aretoek esparru bat izan beharko dute, eta, bertan sartzeko, onarpen-kontrola egon beharko da. Kontrol horren bidez, pertsonaren nortasuna identifikatuko da aretoan sartu aurretik, eta, bertan sartzeko, pertsonak ezin izango du Jokoaren Interdikzioen Erregistroan egon.

Sozietatearen gizarte-erantzukizuna

(Euskadiko Autonomia Erkidegoko Jokoaren Araudi Orokorra, 2016)

18

- Errespetua adieraztea langileekiko, jokalariekiko, gizartearekiko oro har, eta ingurumenarekiko.
- Erabiltzaileei eskaintzen diren jokoen ezaugarriei buruzko informazioa ematea, baita jokoan gehiegi aritzeak eragin liezaizkiekeen kalteei buruz ohartaraztea ere. Horretarako, joko arduratsua, neurrizkoa, behartu gabekoa eta kontzientea sustatuko da.
- Langileei joko arduratsuari buruzko prestakuntza-ikastaroak ematea.
- Agerian egon beharko da, jendeak ikusteko moduan, joko arduratsuari buruzko informazioa, Jokoaren Agintaritza Arautzaileak banatutako testuan ezarritako moduan eta formatuan.
- Beti ohartaraziko da adin txikikoek debekatuta dutela jokoan parte hartzea, eta Araudi honetan adierazitako Jokogalarazpenen Erregistroan sartzeko arau zehatzak zehaztuko dira.

Joko arduratsua

Zorizko jokoekiko eta apustuekiko ardura

Joko arduratsua da jokolariaren egoera eta baldintza pertsonalak kontuan hartzen dituzten joko-aukerak modu arrazional eta zentzuzko batean aukeratzea. Modu horretan, jokoa arazo izatera ez heltzea lortzen da. Joko arduratsuak informatutako eta hezitako erabakia dakar berarekin, beti ere, entretenimendu eta dibertimenduaren helburuarekin. Jokatutakoaren balioa inoiz ez dago jokolariak ahal duena baino altuago.

NOLA JOKATU DAITEKE MODU ARDURATSUAN?

- Diru-muga bat jarritz eta hori ez gaindituz.
- Jokatzeko denbora aurretik ezarritz.
- Jokatzeko dirurik ez eskatuz, ezta beste pertsona batzuei, ezta mailegurik ere.

- Entretenimenduari dagokion dirua jokorako erabiliz, hau da, oinarrizko beharrei (janaria, alokairua, fakturak...) zuzendutako dirua jokorako ez erabiliz.
- Jokoaren eta beste jarduera batzuen arteko oreka bilatuz.
- Irabazteko jokatu daiteke, baina argi eduki behar da galdu ere egin daitekeela.
- Jokatzeko orduan, alkoholaren kontsu-moa mugatuz.
- Emozionalki gaizki sentitzean edo hainbat arazo daudenean ez jolastuz. Izan ere, une horietan errazagoa da kontrola galtzea.
- Jokoak ez du eraginik izan behar familiarteko harremanetan edo harreman sozialetan. Ez da onartu behar.

Jarduketa egokia Joko-Aretoetan. Joko arduratsuaren alde

Joko arduratsuari buruzko informazioa

- Joko-aretoan joko arduratsuari buruzko informazioa erakutsi beharko da hainbat eratan, adibidez, horma-irudien, liburuxken eta abarren bidez.
- Halaber, auto-debekuari buruzko informazioa izan behar da bertan. Horretarako, nahikoa izango da liburuxka erraz batekin, auto-debekua non eta zein baldintzatan egin daitekeen azalduko duena.
- Aretoan kartelak jarri ahal izango dira, bezeroei gomendatzeko jokatzeko denbora eta diru-kopurua mugatzeko.

Harremana bezeroekin

- Garrantzitsua da bezeroei arreta ematea.
- Bezeroei ez zaie inoiz dirurik lagako edo aurreratuko, eta ez zaie jolasteko eragingo zenbait mezuren bidez, hala nola: “makina saria emateko dago”, “ez duzu asko behar izango irabazteko”, “bero-bero utzi berri dute”... Enpresaren langile baten izenean jolasteko diru ez zaie emango.
- Langileak gerturatuko dira honako zeinu hauek dituzten bezeroengana:

- Mozkorkeria-zeinuak edo beste substantzia mota batzuk kontsumitu izanaren zeinuak agertzen dituztenengana.
- Enplegatuei edo beste bezeroei dirua eskatzen dietenengana.
- Egunero, edo asteko ia egun guztietan, denbora luzez (2/3 ordu baino gehiago egunero) jolasten dutenengana.
- Portaera oldarkorra dutenengana, eta jolastu bitartean larrituta daudenengana.
- Jolastu bitartean, inorekin hitz egin eta bere inguruan gertatzen denarengatik inolako erreakziorik egiten ez duenarengana.
- Jokoarekin arazo bat duela aitortzen duenarengana.

Nola erreakzionatu adierazitako egoeretan?

- Bezeroarengana gerturatu eta harekin hitz egin behar da, haren jokabidetik urrundu dadin.
- Bezeroari freskagarri bat edo kafe bat eskaini behar zaio, ahal den neurrian,

jolasteko ez den espazio batean; lasaitu dadin.

- Egokitzen joz gero, informazioa eman behar zaio jokoaren arazoek kaltetutako pertsonen laguntzeko baliabideen inguruan, bai eta auto-debekuari buruz ere.

Funtsezkoa izango da langileek ezagutza izatea jokoaren adikzioak kaltetutako pertsonentzako laguntzari eta auto-debekuari buruzko baliabideei buruz.

Arriskuak hautemateko tresna

22

- Identifikatu ea noizbehinkako edo ohiko jokalaria den
- Gizona edo emakumea
- Adina
- Auto-kanporatzea. BAI/EZ
- Establezimenduan egon den denbora
- Alkohol-kontsumoa: BAI/EZ
- Tabako-kontsumoa: BAI/EZ
- Substantzia-kontsumoa (cannabis, kokaina...): BAI/EZ
- Eskatu al du mailegatutako dirurik? BAI/EZ
- Ikusi al duzu atentzioa eman dizun jarrerarik? BAI/EZ
- Ikusi al duzu uneren batean familiako kideren bat lokalean sartu ote den jokatzeari utz ziezaion? BAI/EZ
- Harremanetan jarri al da familiako kideren bat establezimenduarekin pertsonaren joko-jokabideari edo egonaldiari buruzko informazioa eskatzeko? BAI/EZ
- Aipatu al du uneren batean lokalera sartzeko debekatua izan nahi duela edo egin al du autokanporatzeari buruzko kontsultarik? BAI/EZ

Baliabideak

NON EGIN AUTODEBEKUA

JOKO ETA IKUSKIZUNEN ZUZENDARITZA
(EUSKO JAURLARITZA)

1. **Arabako Lurralde Ordezkaritza**
Donostia kalea, 1. Vitoria-Gasteiz
Tel.: 945 017 020
2. **Bizkaiko Lurralde Ordezkaritza**
Kale Nagusia, 81-1. sol. Bilbo
Tel.: 94 607 55 20
3. **Gipuzkoako Lurralde Ordezkaritza**
Vitoria-Gasteiz Hiribidea, 3-4. sol.
Donostia-San Sebastián. Tel.: 943 467 125

JOKO-MENPEKOTASUNA DUTEN PERTSONENTZAKO ARRETA

Gizarte-erakundeak:

Errehabilitazioan diren Arabako Jokalarien
Elkartea (ASAJER)

Araba Jenerala kalea, 25-1. sol. esk. 01005 Vitoria-
Gasteiz • Tel.: 945 140 469. asajer@telefonica.net

Ekintza Aluviz

San Joan kalea, 26 • 48901 Barakaldo
Tel.: 94 438 86 65 • ekintza.aluviz@telefonica.net

Ekintza BIBE

Alaberga auzoa, 59 behe solairu eskuina.
20100 Erretereria • Tel.: 943 340 202
ekintzabibe@gmail.com

Jokalari anonimoak

Sandiusterri, behe • 20120 Hernani
Tel.: 943 331 103 (kan.565).
jugadoresanonimoshernani@gmail.com

Euskal Osasun Zerbitzua:

Lehen mailako arreta. Familia-medikuak
Tel.: 900 203 050

MOTZ (Mendekotasunen Orientazio eta
Tratamendu Zentroa)

Julián de Arrese kalea, 5 • 01010 Vitoria-Gasteiz
Tel.: 945 294 040

Euskadi, auzolana

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

SEGURTASUN SAILA

DEPARTAMENTO DE SEGURIDAD